

12.5.2022

Sivistysvaliokunta
SiV@eduskunta.fi

HE 54/2022 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE pitää hyvänä, että oppivelvollisuuslakiin ja siihen liittyviin lakeihin tehdään muutoksia lain toimeenpanon yhteydessä havaittujen epäkohtien perusteella. Oppivelvollisuuslaki laadittiin erittäin kiireisellä aikataululla, joten on mahdollista, että uusia korjaustarpeita ilmenee toimeenpanon edetessä. Opetushallinnon ja koulutuksen järjestäjien välinen vuoropuhelu on tärkeää näiden tunnistamiseksi ja ratkaisemiseksi.

Suomessa opiskelutarkoituksessa oleskelevat

AMKE kannattaa ehdotusta, että Suomessa opiskelutarkoituksessa oleskelevia alaikäisiä ei katsota oppivelvollisiksi. Hakijoita tulee tiedottaa lakimuutoksesta yhteishaun ja jatkuvan haun yhteydessä.

17-vuotiaiden oppivelvollisten asema

AMKE kannattaa esitystä, että 17 vuotta täyttäneet oppivelvolliset voisivat suorittaa oppivelvollisuutta myös lasten perusopetuksessa. Ennen oppivelvollisuuslain voimaantuloa kunnat saivat tapauskohtaisesti ja harkinnanvaraisesti mahdollistaa perusopetuksen suorittamisen loppuun lasten perusopetuksessa myös 17 vuotta täyttäneille. Osalle ilman perusopetuksen päättötodistusta jäävistä nuorista tämä olisi tarkoituksenmukaisin vaihtoehto esimerkiksi erityisen tuen tarpeen tai vaikean elämäntilanteen vuoksi.

Kyse on käytännössä ennen oppivelvollisuuslain voimaantuloa vallinneen oikeustilan palauttamisesta. Kunnan perusopetuksen järjestämisvelvollisuutta ja siihen liittyvää rahoitusta ei esityksen mukaan muutettaisi. AMKE katsoo, että kun kyse on oppivelvollisuuslain mukaisesta koulutuksen järjestämisestä, tulisi tämä korvata perusopetuksen järjestäjälle.

Opiskelupaikan osoittaminen

AMKE kannattaa esitystä vaatimaan erityiseen tukeen oikeutetun oppivelvollisen opiskelupaikan osoittamisprosessin nopeuttamisesta. Esityksen mukaan opiskelupaikka voitaisiin osoittaa oppivelvollisen, huoltajan tai muun laillisen edustajan suostumuksella jo ennen kahden kuukauden määräajan päättymistä. Tämän jälkeen oppivelvollisella tulisi olla mahdollisuus aloittaa opinnot osoitetussa opiskelupaikassa mahdollisimman pian.

AMKE korostaa, että muutoksen edellytyksenä on riittävä määrä opiskelupaikkoja. Tällä hetkellä näin ei ole. Oppivelvollisuus uudistuksen myötä vaativana erityisenä tukena järjestettävän ammatillisen koulutuksen hakijamäärä on kasvanut merkittävästi, jonka seurauksena kaikkien ammatillisten erityisoppilaitosten opiskelijavuodet ovat ylittyneet. Uhkana on jatkuvan oppimisen tarjonnan supistuminen. AMKE muistuttaa, että hallitus on luvannut korvata täysimääräisesti oppivelvollisuustehtävästä aiheutuvat kustannukset koulutuksen järjestäjille.

Maksuttomuuden pidentäminen

AMKE kannattaa esitystä, että maksuttomuutta pidennettäisiin kaikissa tilanteissa ainoastaan hakemuksesta. Päätös opintojen pidentämisestä tehtäisiin vasta opintojen loppuvaiheessa, jolloin voitaisiin huomioida kokonaisuutena kaikki maksuttomuuden pidentämiseen liittyvät tekijät.

Matka- ja majoituskorvaus koulumatkan ajallisen keston perusteella

AMKE kannattaa esitystä, että oppivelvollisella on oikeus oppivelvollisuuslain mukaisiin matka- ja majoituskorvauksiin koulumatkan ajallisen keston perusteella. Oppivelvollisella olisi oikeus matka- ja majoituskorvauksiin, kun päivittäinen koulumatka nopeinta matkustustapaa käyttäen kestää yli kolme tuntia.

AMKE on tuonut esiin, että oppivelvolliset eivät ole yhdenvertaisessa asemassa eri puolilla Suomea vapaan hakeutumisoikeuden osalta. Tämä koskee erityisesti oppivelvollisia, jotka asuvat harvaan asutuilla alueilla, joissa on pitkät välimatkat ja puutteelliset joukkoliikenneyhteydet.

Tilanteen korjaamiseksi AMKE esittää, että oppivelvollisella olisi oikeus matka- ja majoituskorvaukseen, kun hän tulee valituksi hakutoiveensa mukaisesti lähimpään ammatilliseen oppilaitokseen missä on hakutoiveiden mukainen koulutus tarjolla sekä kodin ja oppilaitoksen välisen matkan ollessa yli 100 kilometriä. Kiinnostavan alan löytymisellä on suuri merkitys opintojen sujumisessa ja myöhemmin työelämässä menestymisessä (Ammatillisen koulutuksen mielikuvatutkimus, OKM, 2018).

AMKE pitää hyvänä, että opetus- ja kulttuuriministeriö toteuttaa vuonna 2023 matka- ja majoituskorvauksia koskevan seurannan ja mahdollisen laajennustarpeen arvioinnin oppivelvollisuuden laajentamisen seurantasuunnitelmaa täydentävänä toimenpiteenä.

AMKE esittää, että kaikki opintososiaaliset etuudet keskitetään KELAan, jolla on näiden käsittelyyn toimivat hakuprosessit ja tarvittava osaaminen.

Tietojensaantioikeus erityisen tuen tarpeesta

AMKE kannattaa esitystä, että ohjaus- ja valvontavastuussa olevan asuinkunnan tiedonsaantioikeuksia aiemmalta koulutuksen järjestäjältä ja opiskelijahuoltotyöhön osallistuvilta laajennetaan. Vastaavat tiedot tulee esityksen mukaan antaa myös uuden koulutuksen järjestäjän tai asuinkunnan pyynnöstä. Jotta ohjaus- ja valvontavastuussa olevat tahot voivat hoitaa laadukkaasti tehtävänsä, on tärkeää, että he saavat tarvittavat tiedot oppivelvollisesta sujuvasti ja tieto on yhtenäistä.

Kansanopistojen oppivelvollisuuskoulutus

AMKE kannattaa esitystä, että vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin lisättäisiin säännös oppivelvollisille suunnatun koulutuksen rahoituksen yhteydessä oppilaitoksen ylläpitäjälle myönnettävästä oppimateriaalilisästä.

Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus työvoimakoulutuksena

AMKE kannattaa esitystä, että TUVA-koulutusta voitaisiin järjestää työvoimakoulutuksena. TUVA-koulutus työvoimakoulutuksena voisi olla tarpeen esim. vieraskielisillä työnhakijoilla, jotka tarvitsevat kielitaidon vahvistamista ennen työvoimakoulutuksena järjestettävään tutkintokoulutukseen osallistumista.

Opetuksen ja ohjauksen tuntimäärän tallentamisvelvoite eHOKS:iin

AMKE pitää kannatettavana esitystä, että opetuksen ja ohjauksen määrän tallentamisvelvoite koskisi vain niitä opiskelijoita, jotka aloittavat opintonsa 1.8.2022 tai sen jälkeen.

Lakiehdotukseen sisältyvä takautuvaa tallentamisvelvoitetta koskeva siirtymäsäännös on tarpeellinen, jotta velvoitteen edellyttämät tiedonsiirron rajapintaratkaisut ehditään toteuttaa. Siirtymäsäännöksen mukaan koulutuksen järjestäjien tulisi tallentaa opetuksen ja ohjauksen määrää koskevat tiedot tietovarantoon takautuvasti viimeistään 30.9.2022.

AMKE korostaa, että yleisesti opetushallinnon tietojärjestelmien kehittäminen edellyttää ennakoitavuutta ja suunnitelmallisuutta, jotta rajapinnat saadaan yhteensovitettua tavoiteaikataulussa koulutuksen järjestäjien omien opinto-ohjelmien ja valtion tietovarantojen välillä.

Esityksen mukaan opetuksen ja ohjauksen määrän tallentamisvelvoite eHOKS:iin parantaisi opetusviranomaisten mahdollisuuksia seurata opetuksen ja ohjauksen tuntimääriä. Avoimeksi uudistuksen valmistelussa on kuitenkin jäänyt, mitä päätelmiä opetusviranomaiset voisivat tehdä ammatillisesta koulutuksesta suunniteltujen opiskelijakohtaisten opetuksen ja ohjauksen tuntimäärien perusteella.

AMKE muistuttaa, että osaamisperusteisessa ammatillisessa koulutuksessa opiskelijan osaaminen ratkaisee yksilöllisen opiskelutarpeen ja -vauhdin. Täten opetuksen ja ohjauksen tuntimäärät vaihtelevat yksilöllisesti. Ammatillisen perustutkinnon opiskelijoista vain 55 prosenttia on oppivelvollisia. Uudistus koskee siis laajasti myös jatkuvan oppimisen opiskelijoita.

Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry

Veli-Matti Lamppu
toimitusjohtaja

Satu Ågren
johtava asiantuntija

Lisätiedot: johtava asiantuntija Satu Ågren, 040 772 3234, satu.agren@amke.fi